

Krzysztof Ficoń
Akademia Marynarki Wojennej

Logistyczne wsparcie operacji pokojowych i humanitarnych w doktrynie strategicznej NATO (cz. 2)

Formy utrzymywania pokoju

Zgodnie z dokumentem MC-327, utrzymywanie pokoju może być realizowane za pomocą bezpośrednich działań w ramach określonych misji wojskowych, do których należą: obserwacja, wprowadzanie wojsk, udzielanie pomocy w okresie przejściowym. Najbardziej elementarnym przedsięwzięciem w zakresie utrzymania pokoju jest misja obserwacyjna, której podstawowym celem jest obserwowanie sytuacji i meldowanie uwag oraz wniosków. W skład takiej misji wchodzi od 20 do kilkuset osób różnej profesji, a realizowana jest przez 2-3 osobowe zespoły robocze złożone z osób wojskowych lub cywilnych. Status i narodowość wszystkich członków zespołu są jednakowe, a obserwatorzy z reguły nie są uzbrojeni.

Wprowadzanie wojsk stanowi drastyczną formę misji wojskowych i następuje celem trwałego odseparowania walczących ugrupowań i sił lokalnych, aby umożliwić podjęcie dialogu politycznego przez zwaśnione strony i jednocześnie ochronić ludność cywilną przed dalszą eskalacją konfliktu. Wymaga to wstępnego przerwania ognia i mandatu Narodów Zjednoczonych na wprowadzenie sił pokojowych. Wprowadzenie sił neutralnych między walczące strony prowadzi do ustanowienia strefy buforowej oraz ciągłego monitorowania negocjowanych warunków porozumienia pokojowego. Funkcję tą realizują regularne siły zbrojne wyposażone w lekkie sprzęt i uzbrojenie.

Pomoc w okresie przejściowym ma na celu aktywne wspomaganie procesu przechodzenia do warunków pokojowych oraz doprowadzenie do zaakceptowania kompromisowej struktury politycznej po wojnie domowej lub po zakończonych walkach o niepodległość albo autonomię. Zadaniem pokojowych sił ekspedycyjnych jest kształtowanie nowego środowiska społeczno-politycznego, celem umożliwienia sprawnego funkcjonowania sformowanym władzom i przywrócenia stabilnych, pokojowych warunków życia ludności. W tym okresie powoływane są równoległe paramilitarne siły porządkowe – policja wojskowa i policja cywilna oraz tworzone podwaliny cywilnej administracji państwowej. Okres przejściowy wymaga od sił interwencyjnych wielkiej dyplomacji, zarówno w sferze politycznej jak też podczas rozbrajania i demilitaryzacji lokalnych ugrupowań zbrojnych.

Wojskowe misje zapobiegania konfliktom mają na celu możliwe wczesne diagnozowanie stanów i sytuacji kryzysowych, celem pozytywnego oddziaływania na lokalne ogniska zapalne. Istnieją ustalone środki i sposoby stymulowania zachowań pokojowych i kompromisowego kształtowania sytuacji kryzysowych. Jednym z nich jest prewencyjne rozwinięcie sił pokojowych, realizowane poprzez wprowadzenie wielonarodowych wojsk do obszarów potencjalnie zagrożonych kryzysem¹.

Zupełnie odmienny charakter mają organizowane przez NATO misje humanitarne, które dotyczą ludzkiego wymiaru cierpień i nieszczęść w sytuacji, gdy lokalne władze nie mogą bądź nie chcą zapewnić ludności odpowiednich świadczeń czy elementarnej opieki i pomocy. Misje humanitarne są organizowane w trzech zasadniczych przypadkach²:

- w sytuacjach klęsk żywiołowych lub podczas kataklizmów spowodowanych przez człowieka
- w konsekwencji prowadzonych wojen i walk
- podczas prześladowań religijnych, politycznych i etnicznych.

Misje humanitarne mogą być realizowane jako elementy operacji pokojowej lub jako akcje zapobiegania konfliktom, a także jako zupełnie samodzielne operacje cywilno – wojskowe. Dla potrzeb skutecznego działania w NATO wyróżnia się trzy kategorie misji humanitarnych:

- pomoc w przypadku klęsk żywiołowych naturalnych lub spowodowanych przez człowieka
- pomoc uchodźcom i wysiedlonym
- pomoc humanitarna miejscowej ludności.

Pomoc w przypadku klęsk żywiołowych wymaga zgody państwa poszkodowanego i międzynarodowej koordynacji w zakresie organizacji i transportu oraz podczas wykorzystania specjalistycznych służb ratowniczo – ewakuacyjnych. W tym celu w NATO prowadzi się ewidencję narodowych sił i zasobów, które w razie potrzeby mogą być niezwłocznie użyte, jako zasoby natychmiastowego reagowania. W zakres tych zasobów włącza się też najbardziej potrzebne zasoby wojskowe a przede wszystkim NATO-wskie systemy transportowo transportowo – ewakuacyjne³.

Pomoc uchodźcom obejmuje pomoc podczas masowych migracji ludności dobrowolnie lub siłą wysiedlonej z dotychczasowych miejsc zamieszkania. Siły zbrojne NATO zaangażowa-

¹ Pod pojęciem sytuacji kryzysowej należy rozumieć „sytuację wpływającą negatywnie na poziom bezpieczeństwa ludzi, mienia w znacznych rozmiarach lub środowiska, wywołującą znaczne ograniczenia w działaniu właściwych organów administracji publicznej ze względu na nieadekwatność posiadanych sił i środków”. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z dnia 21 maja 2007r.).

² T. Pokusa, W. Grzybowski, *Logistyka humanitarna – istota, warunki skuteczności i zastosowanie w sferze współpracy cywilno-wojskowej*, „Logistyka” nr 1-4/2010.

³ MC-336 – *A Movement, Transportation and Mobility Management Concept for NATO*.

ne są głównie do realizacji sprawnych łańcuchów transportowo – zaopatrzeniowych bez względu na warunki klimatyczne – terenowe. Dysponując odpowiednimi środkami transportowymi i zasobami zaopatrzeniowymi oraz odpowiednimi procedurami, jako jedyne, mogą świadczyć skuteczną pomoc w każdych warunkach klimatycznych i w każdej sytuacji geopolitycznej. Podczas udzielania pomocy uchodźcom bardzo ważne jest ustalenie odpowiednich priorytetów humanitarnej ewakuacji i przemieszczania ludności według stanu zdrowia, wieku i płci oraz w ramach pewnych grup rodzinno – etnicznych (rysunek 4).

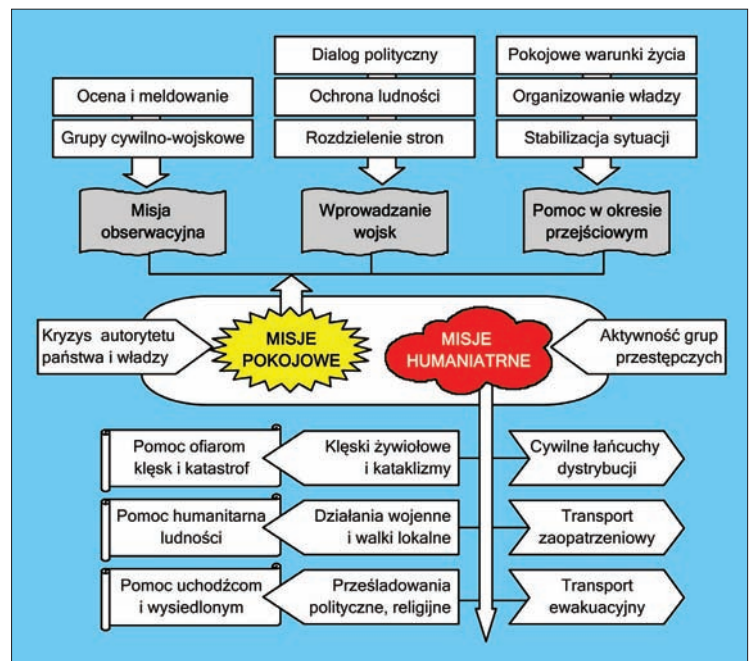
Misje pomocy humanitarnej są najczęściej konsekwencją zbrojnych konfliktów cywilnych lub działań wojennych. Ze względu na wielką skalę potrzeb wymagają one odbudowy stałych, cywilnych łańcuchów dystrybucji w określonym rejonie lub w skali danego państwa. Misjom humanitarnym towarzyszy bardzo często kryzys lokalnej władzy i zanik autorytetu państwa, co uaktywnia elementy przestępcze i czynniki kryminalne. Dlatego humanitarne transporty zaopatrzeniowe i ewakuacyjne muszą być często eskortowane przez siły osłonowe i odpowiednio ochraniane. Nierzadko tylko zbrojna eskorta i wojskowe kolumny transportowe pozwalają na dotarcie pomocy humanitarnej do właściwego odbiorcy.

W misjach utrzymywania pokoju oprócz omówionych form bezpośrednich siły zbrojne i zasoby materialne Sojuszu NATO są angażowane także w innych formach pośrednich. Dotyczą one tworzenia korzystnych warunków i sprzyjających okoliczności stymulujących pokojowe tendencje rozwoju danego kraju czy rejonu, bez fizycznego angażowania swoich sił zbrojnych. Użycie sił i zasobów Sojuszu do celów podtrzymywania pokoju poza ich głównym przeznaczeniem, zwłaszcza za pomocą czynników pośrednich, wymaga akceptacji Rady Północnoatlantyckiej (NAC – *North Atlantic Council*) i Komitetu Planowania Obronnego (DPC – *Defence Planning Committee*).

Dla pośredniego wsparcia przedsięwzięć utrzymywania pokoju stosuje trzy podstawowe formy działania: koordynacja wsparcia, użycie określonych zasobów Sojuszu, monitorowanie sankcji. Koordynacja wsparcia polega na wykorzystaniu ogromnego potencjału NATO w zakresie doradztwa i konsultingu przy rozwiązywaniu sytuacji złożonych i kryzysowych, a podtrzymujących pokój. Koordynacja wsparcia może dotyczyć tak sytuacji politycznych, jak też pewnych rozwiązań społeczno – gospodarczych zapobiegających rozwojowi kryzysu.

Dla podtrzymywania pokoju bardzo istotnym elementem jest wykorzystanie specjalistycznych zasobów Sojuszu, takich jak systemy łączności i komunikacji, procedury reagowania kryzysowego czy organizacja dowództwa nowotworzonych sił pokojowych. Chodzi o natychmiastowe wsparcie organizacyjne – techniczne instytucji pokojowych czy legalnych władz poprzez wielonarodowe komórki doradcze, sztaby kryzysowe i procedury prawa międzynarodowego⁴.

Monitorowanie sankcji polega na wywarcu presji na walczące strony i obniżenie ich potencjału militarnego celem osłabienia intensywności walk prowadzonych na danym obszarze. Sankcje mogą polegać na całkowitym lub częściowym zerwaniu stosunków gospodarczych, ograniczeniu swobody komu-

Rys. 4. Formy utrzymania pokoju według MC-327 NATO.

nikacji lądowej, morskiej i powietrznej, a także pocztowej, radiowej i telekomunikacyjnej. Szczególnie skuteczną formą jest zaostreżenie embarga na import określonych materiałów wojskowych oraz paliw płynnych. Ogłoszone embarga i blokady muszą być skutecznie egzekwowane przez odpowiednie organa władzy, wspierane przez siły zbrojne NATO.

Logistyczne aspekty utrzymywania pokoju

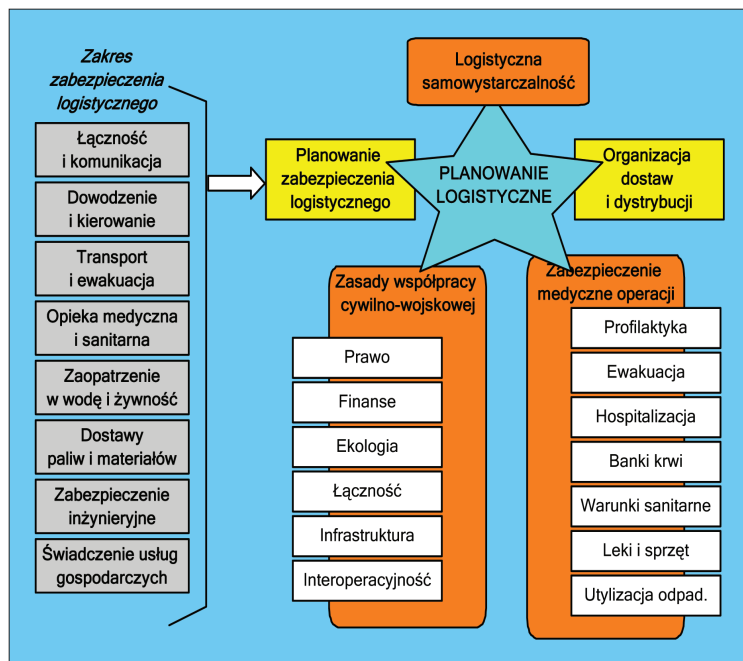
Podstawowe znaczenie dla pomyślnej realizacji misji utrzymania pokoju ma logistyczne zabezpieczenie sił pokojowych NATO, które mogą działać jako: jednostki regularne NATO, jednostki formowane ad hoc, grupy obserwatorów, zmilitaryzowane patrole i konwoje, formacje państw nie należących do NATO oraz instytucje i organizacje pozarządowe. Skład poszczególnych formacji może być bardzo zróżnicowany i może obejmować: osoby wojskowe i cywilne, personel wojskowy i cywilny, policję wojskową i cywilną i towarzyszące im służby i wsparcie logistyczne.

Zabezpieczenie logistyczne przedsięwzięć w zakresie utrzymania pokoju realizowane przez siły i zasoby NATO może obejmować zupełnie inne kategorie zabezpieczenia, niż zawarte w zakresie tradycyjnej wojskowej logistyki NATO-wskiej. W misjach utrzymania pokoju wyróżnia się następujące obszary zabezpieczenia logistycznego⁵: dowodzenie i kierowanie; łączność i administracja; zadania łącznikowe; zaopatrywanie w wodę i żywność; zabezpieczenie inżynieryjne; opieka medyczna i sanitarna; organizacja transportu i ewakuacji; dostawy paliw i różnych materiałów; świadczenie różnych usług i opieki.

Formalnie za zabezpieczenie logistyczne sił narodowych delegowanych do kontyngentów NATO odpowiadają państwa wydzielające swoje kontyngenty wojskowe, które wraz z nimi muszą przygotować i dostarczyć odpowiedni potencjał logistyczny.

⁴ M. Bodziany, R. Czuba, *Zabezpieczenie logistyczne polskich kontyngentów wojskowych w ujęciu organizacyjno – proceduralnym*, ZN WSOWL nr 4 (146), Dęblin 2007.

⁵ K. Ficoń, *Logistyka operacyjna. Na przykładzie resortu Obrony Narodowej*, BEL Studio Warszawa 2004, s. 250.

Rys. 5. Zasady zabezpieczenia logistycznego sił NATO w operacjach pokojowych i humanitarnych.

Z uwagi na wielonarodowy charakter kontyngentów NATO, odpowiednie władze NATO pełnią funkcje koordynujące między poszczególnymi państwami sił wielonarodowych, a także w stosunku do innych instytucji i organizacji pozarządowych lub międzynarodowych. Najważniejszym elementem tej koordynacji pozostaje proces planowania logistycznego, w którym można wyodrębnić dwa główne etapy⁶: wypracowanie ogólnej koncepcji zabezpieczenia logistycznego oraz organizowanie dostaw i dystrybucji materiałów zaopatrzeniowych.

W zakres planowania koncepcyjnego zabezpieczenia logistycznego wchodzi następujące zadania: ustalenie skali i asortymentów potrzeb materiałowych; określenie terenowych obiektów i zasobów dostępnych dla sił NATO; ustalenie stopnia wsparcia ze strony agencji i organizacji NATO; wyznaczenie poziomów standaryzacyjnych zasobów i sprzętu logistycznego; opracowanie zasad wspólnego wykorzystania środków transportowych; koordynacja ruchu jednostek logistycznych na sieci komunikacyjnej.

Na etapie fizycznego organizowania dostaw zaopatrzeniowych należy wypracować szczegółowe ustalenia w zakresie takich przedsięwzięć, jak: aktualne możliwości i obowiązki państwa – gospodarza; udział organizacji cywilnych i dostępność zasobów cywilnych; wymagany stopień interoperacyjności procedur logistycznych; precyzyjne kalkulacje norm dobowego zużycia; organizacja ruchu wojsk i transportu zaopatrzeniowego; wykorzystanie lokalnych zasobów i środków materiałowych;

sposoby ochrony i zabezpieczenia zasobów i procesów logistycznych.

Do najważniejszych zadań w zakresie zabezpieczenia NATO-wskich sił i misji pokojowych w aspekcie ich bezpieczeństwa i skuteczności należą trzy główne priorytety (rysunek 5): maksymalna samowystarczalność logistyczna kontyngentów narodowych; ścisła i harmonijna współpraca cywilno – wojskowa; maksymalna opieka medyczna nad ludnością i personelem NATO.

Szczególnie ważnym elementem planowania zabezpieczenia logistycznego sił pokojowych NATO jest wyegzekwowanie przez organa NATO maksymalnej samowystarczalności logistycznej poszczególnych kontyngentów narodowych, gwarantujących macierzystym jednostkom operacyjnym wysoką gotowość do działań przez długi okres czasu, do chwili rozwinięcia stacjonarnych NATO-wskich systemów zabezpieczenia logistycznego. Wymaga to eksponowania odpowiedzialności poszczególnych państw za wspólny wysiłek na rzecz pokoju i wzajemnego wspomaganie się w sytuacjach trudnych, wymagających solidarności i pomocy innych państw.

Drugim najważniejszym problemem planowania zabezpieczenia logistycznego sił pokojowych NATO jest współpraca cywilno – wojskowa między organami NATO, a władzami państwowymi, a także sektorem prywatnym⁷. Do momentu wkroczenia sił pokojowych NATO muszą być rozwiązane wszystkie kwestie prawne, finansowe, gospodarcze, ekologiczne oraz organizacyjno – techniczne dotyczące stacjonowania i utrzymania NATO-wskich sił pokojowych na terytorium danego państwa. Dotyczy to w równym stopniu państw neutralnych i partnerskich, jak też państw Sojuszu.

Skuteczna współpraca cywilno – wojskowa powinna zagwarantować stosownie do potrzeb i możliwości państwa – gospodarza wykorzystanie zasobów miejscowych, co z punktu widzenia ekonomiki daje największe efekty i obu stronom przynosi największe korzyści. Dla sił pokojowych NATO oznacza to minimalizację kanałów zaopatrzeniowych, zwiększenie bezpieczeństwa i terminowości dostaw, a dla państwa – gospodarza zwiększony popyt na krajowe materiały, produkty czy usługi. Masowy i wymagający miejscowy konsument produktów i usług logistycznych stymuluje dodatkowo postęp gospodarczy, wynikający z konieczności spełnienia ostrych kryteriów jakości i określonych standardów logistycznych, narzucanych przez standardy i normy sojusznicze⁸.

W NATO-wskich operacjach podtrzymywania pokoju najwyższy priorytet ma ochrona życia i zdrowia zarówno ludności miejscowej jak też własnego personelu. Fakt ten nakłada wielką odpowiedzialność i obowiązek na NATO-wską logistykę zabezpieczenia medycznego. Stosownie do przewidywanych zagrożeń i aktualnego stanu zdrowotnego ludności planuje się bardzo precyzyjnie wszystkie procedury zabezpieczenia medycznego, a zwłaszcza⁹: hospitalizację i ewakuację rannych

⁶ K. Ficoń; *Planowanie zabezpieczenia logistycznego w operacjach sił sojuszniczych NATO*, Warszawa Zeszyty Naukowe AON nr 3/1999.

⁷ W tym nurcie działań partnerskich doskonale komponuje się instytucja CIMIC (*Civil-Military Co-operation*) organizująca współpracę cywilno-wojskową, która polega na nawiązywaniu i utrzymywaniu kontaktów pomiędzy dowódcami sojuszniczymi NATO a narodowymi organami władzy (wojskowymi i cywilnymi) oraz ludnością cywilną na obszarze prowadzenia operacji. Współpraca ta prowadzona jest w zakresie problemów społecznych, politycznych, kulturowych, ekonomicznych, środowiskowych oraz humanitarnych. Obejmuje także sferę uzgodnień z organizacjami międzynarodowymi i krajowymi, rządowymi i pozarządowymi działającymi na obszarze prowadzenia operacji, lub gdzie taka operacja jest planowana. Strategia CIMIC przejawia się m.in. w operacjach prowadzonych w ramach planowania obrony cywilnej w sytuacji zagrożeń (CEP- *Civil Emergency Planning*) oraz wsparcia przez państwo-gospodarza (HNS – *Host Nation Support*).

⁸ NATO STANAG 2406 Land Forces Logistic Doctrine – ALP-4.2.

⁹ MC-326 – *Medical Support Precepts and Guidance for NATO*

i chorych; kompleksową opiekę zdrowotną i medycynę prewencyjną; ochronę sanitarną i higieniczną ludności i rejonów; usuwanie odpadów biologicznych i chemicznych i ich utylizację.

Z uwagi na bardzo ostre standardy w zakresie zabezpieczenia medycznego jakimi posługuje się logistyka NATO-wska, konieczne jest precyzyjne ustalenie stopnia „interoperacyjności” procedur medycznych i kompatybilności miejscowych zasobów medycznych, zwłaszcza w zakresie dostępności lokalnych leków i banków krwi.

Organizacja i rozwinięcie sił pokojowych przebiega zazwyczaj w dość stabilnych warunkach, co pozwala na racjonalne wykorzystanie potencjału logistycznego już od pierwszych chwil pobytu wojsk NATO. Z uwagi na metodyczne planowanie zgodnie z ustalonymi dokumentami i STANAGAMI, stosunkowo spokojnie i racjonalnie może być przeprowadzona mobilizacja niezbędnych zasobów i służb logistycznych oraz odpowiednich do sytuacji środków transportowych¹⁰. Również przemieszczanie wojsk i personelu cywilnego, a także sprzętu i zasobów logistycznych odbywa się w sposób planowany, zorganizowany oraz zgodnie z wypracowaną koncepcją zabezpieczenia logistycznego. Tak charakterystyczna dla działań bojowych presja czynnika czasowego jest w przypadku sił pokojowych znacznie ograniczona i mniej restrykcyjna. Ze względu na rzeczywiste, z reguły elementarne i absolutnie konieczne potrzeby poszkodowanej ludności, kardynalna zasada logistyczna *Just in Time* zobowiązuje sztaby NATO i jednostki wykonawcze do szczególnej staranności i pilności przeprowadzenia każdej operacji logistycznej, tym razem w najbardziej szlachetnym wymiarze humanitarnym.

Podsumowanie

Jak wykazują doświadczenia ostatnich 20 lat prowadzonych dużych operacji wojskowych wielonarodowych sił zbrojnych NATO z Mandatu ONZ poza terytorium państw członkowskich (Irak – 1991, Irak – 2003, Afganistan – 2001), niemilitarne operacje wspierania pokoju musiały być poprzedzone intensywnymi działaniami militarnymi, celem stworzenia warunków do bezpiecznego prowadzenia misji pokojowych i humanitarnych. We wszystkich tych działaniach pierwszoplanową rolę odgrywało zawsze logistyczne wsparcie działań militarnych i logistyczne zabezpieczenie operacji niemilitarnych. Logistyczne potrzeby współczesnego pola walki są bardzo wielkie, a ich spełnienie wymaga bogatych źródeł zaopatrzenia i perfekcyjnych łańcuchów dostaw. Wzorem logistyki US ARMY coraz częściej w tych procesach logistycznych uczestniczą partnerzy z odcinka cywilno – wojskowego i bezpośrednio szereg firm i przedsiębiorstw rynkowych, głównie na zasadzie outsourcingu. Logistyka cywilna znakomicie wspiera potrzeby logistycznego zabezpieczenia sił zbrojnych, zwłaszcza w operacjach paramilitarnych, ukierunkowanych na utrzymanie pokoju i świadczenie pomocy humanitarnej. Szeroko korzysta także z doświadczeń logistyki sytuacji kryzysowych oraz „czystej” logistyki humanitarnej, prowadzonej siłami społeczności międzynarodowej, bez udziału sił zbrojnych.

Trudnym problemem, zwłaszcza altruistycznej i bezbronnej logistyki humanitarnej jest zagwarantowanie minimum bezpieczeństwa, tak zaangażowanym w tym procesie ekipom ratowniczym i służbom logistycznym, jak też będącym w ich dyspozycji zasobom materiałowo – technicznym. Do tego celu wykorzystuje się jednostki miejscowej policji cywilnej i wojskowej, a także profesjonalne formacje ochrony. Wszystkie te funkcje w przypadkach koniecznych pełnią w sposób zintegrowany wielonarodowe siły zbrojne NATO, angażując coraz częściej partnerów z sektora cywilno – wojskowego i bezpośrednio podmioty komercyjne gospodarki rynkowej. W sytuacji, gdzie brudna wojna miesza się z ofiarną pomocą humanitarną, tylko wojskowe, odpowiednio uzbrojone i wyposażone formacje są w stanie wymusić pokój i względną stabilizację społeczno – gospodarczą, aby udzielać skutecznej pomocy humanitarnej masowym ofiarom i najbardziej potrzebującym we wszystkich jej ludzkich aspektach. Takie przesłanie legło u podstaw nowej doktryny militarnej Sojuszu Północnoatlantyckiego i jak wykazał szczyt NATO w Lizbonie (w 2010 roku) będzie dalej kultywowane między innymi w nurcie logistyki humanitarnej, pod flagą Narodów Zjednoczonych.

LOGISTICAL SUPPORT FOR PEACEKEEPING AND HUMANITARIAN OPERATIONS IN THE STRATEGIC DOCTRINE OF NATO

Abstract

Under the current defense doctrine (Lisbon, 2010.) Multinational Forces NATO, in addition to effective action to defend the territory of the Member States against any external aggression functions perform a variety of non-military tasks, particularly in the stabilization of global peace and humanitarian aid. As the only real power, complete with a military organization, modern facilities and huge potential, first of all logistics and international prestige of NATO is able to conduct safe and efficient operations, including non-military, mainly through extortion and maintain world peace and promoting broad humanitarian operations in the most explosive areas of the globe. The most popular non-military operations of NATO Multinational Force forms include such activities as: conflict prevention missions, peacemaking, peacekeeping, humanitarian aid, refugee Assistance. The basis for these NATO paramilitary activities except of the United Nations mandate is a reliable logistical support to both the multinational forces, as well as the affected population in all aspects of humanitarian aid. An important component of humanitarian action carried out in the political sphere is a civil-military cooperation, implemented mainly in the structure of CIMIC, as well as the CEP and the HNS. In the logistics dimension the most important is using the standards of public-private partnerships and market-proven distribution channels and extensive use of outsourcing technology involving business and commercial enterprises.

¹⁰ K. Ficoń, *Planowanie zabezpieczenia logistycznego w operacjach sił sojuszników NATO*, Warszawa Zeszyty Naukowe AON nr 3/1999.